

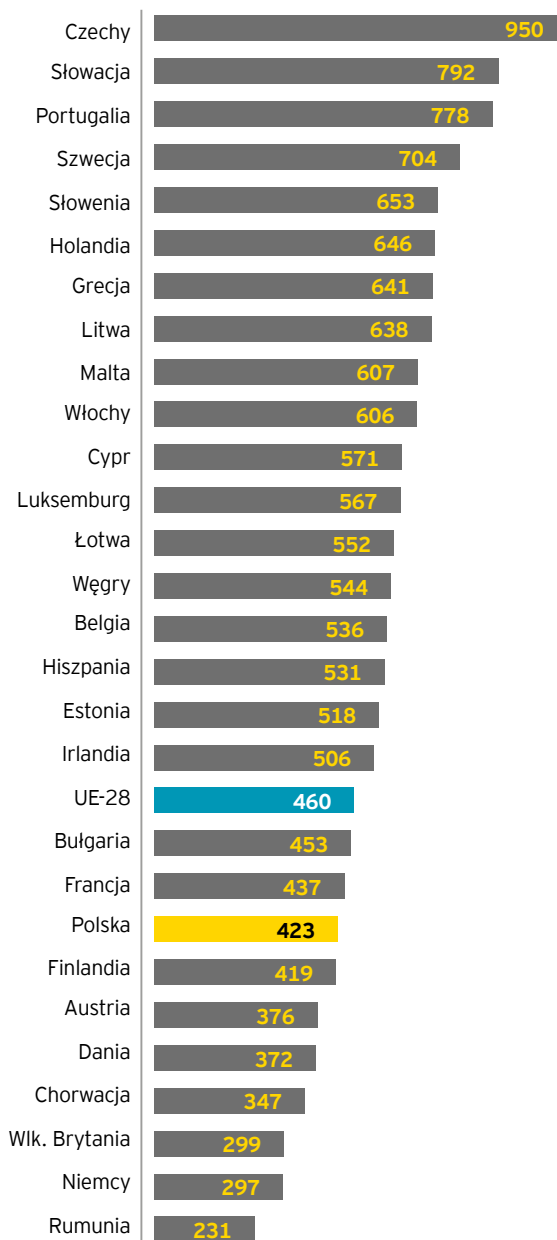
Wybrane charakterystyki przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

Struktura sektora przedsiębiorstw w Polsce na tle krajów UE

Mimo znaczącego wzrostu liczby przedsiębiorstw od początku okresu transformacji, liczba przedsiębiorstw niefinansowych¹⁰ na 10 tys. mieszkańców pozostaje w Polsce jedną z niższych wśród krajów UE (Rysunek 9). Wskaźnik ten jest wyraźnie wyższy w zdecydowanej większości nowych krajów członkowskich, a Czechy i Słowacja są w tym ujęciu liderem w UE.

Rysunek 9

Liczba przedsiębiorstw niefinansowych na 10 tys. mieszkańców w krajach UE w 2015 r.*

Źródło: Eurostat.

*Dla Grecji i Irlandii podane są dane dla 2014 r.

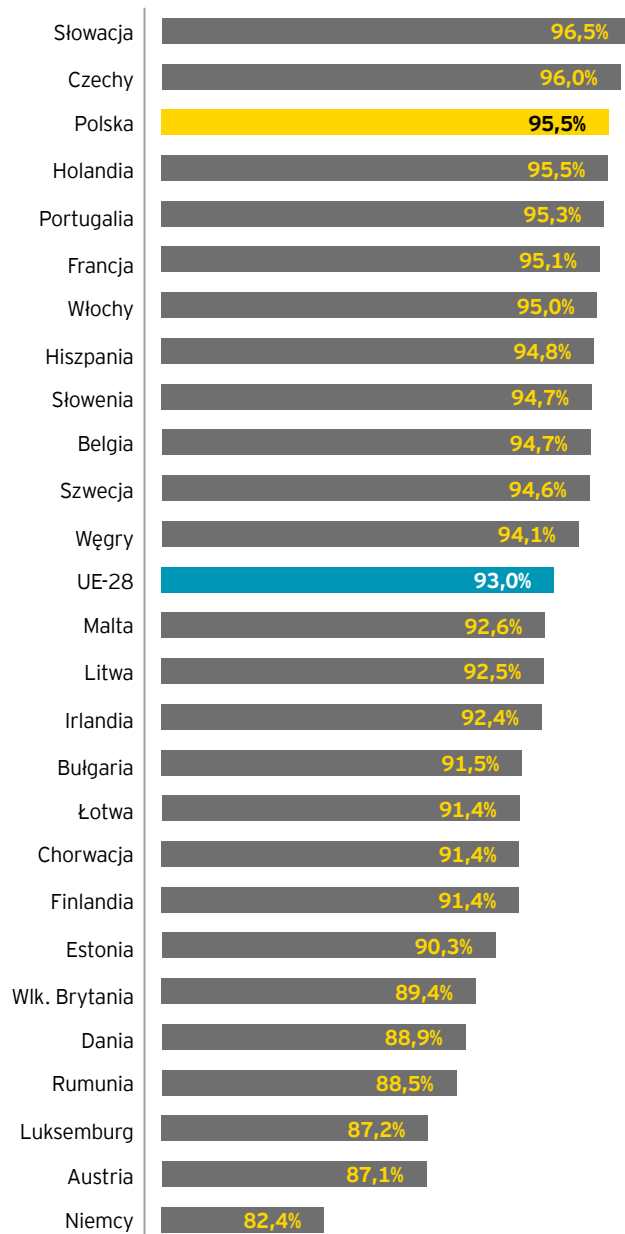
¹⁰ W tej części opracowania, ze względu na brak porównywalnych i pełnych danych dla sektora przedsiębiorstw prywatnych, wnioski oparto o analizę danych dla podsektora przedsiębiorstw niefinansowych, który wytwarza ponad 80% wartości dodanej brutto całego sektora przedsiębiorstw w Polsce. Dane dla podsektora przedsiębiorstw niefinansowych obejmują wszystkie formy własności przedsiębiorstw (tj. państwowe, prywatne krajowe oraz zagraniczne), wszystkie klasy wielkości przedsiębiorstw (mikro, małe, średnie i duże), jednak nie obejmują wszystkich gałęzi gospodarki. W szczególności, podsektor przedsiębiorstw niefinansowych nie obejmuje m.in. następujących sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007): (A) rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybołówstwo, (K) działalność finansowa i ubezpieczeniowa i (O) administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne, oraz niektórych podsekcji w ramach sekcji (P) edukacja, (Q) opieka zdrowotna i pomoc społeczna, (R) działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją i (S) pozostała działalność usługowa. Przywołane w tym rozdziale dane dla podsektora przedsiębiorstw niefinansowych obejmują wszystkie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Do interesujących wniosków prowadzi analiza struktury polskich firm. W szczególności, Polska odznacza się jednym z najwyższych w UE udziałów mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw (Rysunek 10). Równocześnie w latach 2010-2015 największy wzrost odnotowano właśnie w przypadku liczby mikro i małych firm. Liczba dużych przedsiębiorstw także wzrosła, choć już wyraźnie mniej. Z kolei liczba firm średnich w tym okresie obniżyła się (Rysunek 11).

Rysunek 10

*Udział mikroprzedsiębiorstw w całkowitej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych w krajach UE w 2015 r.**

Źródło: Eurostat.

*Dla Irlandii i UE-28 podane są dane dla 2014 r.; dla Cypru oraz Grecji brak danych.

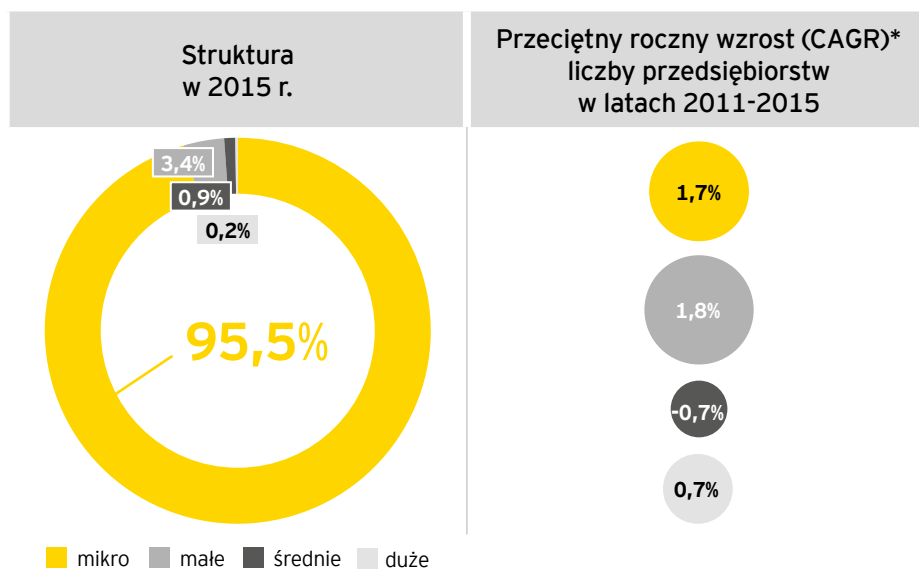
O ile udział dużych i średnich przedsiębiorstw w zatrudnieniu w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce jest zbliżony do średniej w UE, to sytuacja wygląda zupełnie inaczej w przypadku firm małych oraz mikroprzedsiębiorstw (Rysunek 12). Okazuje się bowiem, że odsetek osób pracujących w małych

przedsiębiorstwach w Polsce (13%) jest najniższy wśród wszystkich krajów UE (gdzie ten odsetek wynosi średnio 20%). Z kolei mikrofirmy odpowiadają za bardzo dużą część zatrudnienia (37%) w sektorze polskich przedsiębiorstw niefinansowych, znacząco przewyższając średnią UE (30%) i ustępując pod tym względem jedynie

Włochom, Hiszpanii i Słowacji. Co istotne, przywołane statystyki nie zawierają indywidualnych gospodarstw rolnych, których uwzględnienie oddziaływałoby w kierunku dalszego zwiększenia ww. udziału mikroprzedsiębiorstw w zatrudnieniu w Polsce na tle innych krajów UE¹¹.

Rysunek 11

Struktura liczby przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce według klasy wielkości przedsiębiorstwa

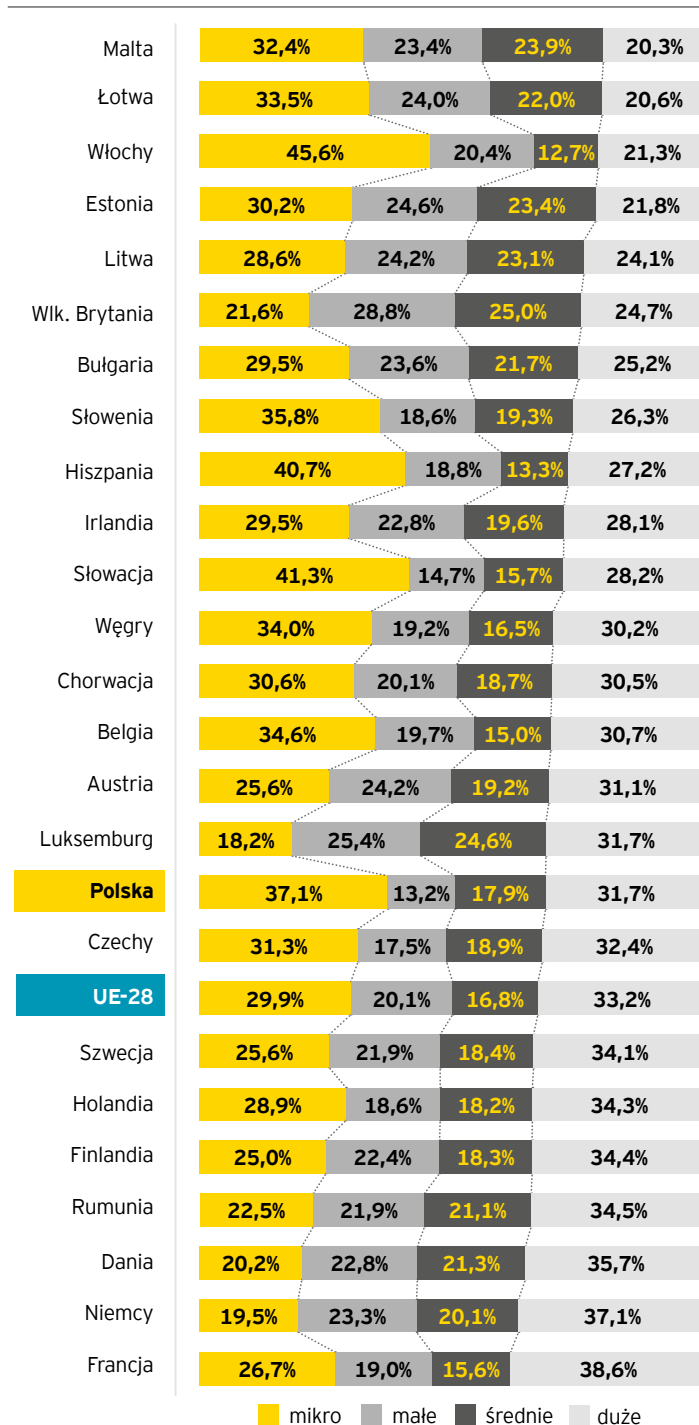

Źródło: Eurostat. *CAGR - skumulowany roczny wskaźnik wzrostu (ang. Compound Annual Growth Rate).

11 W 2015 r. Polska miała 3. najwyższy udział osób pracujących w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie w liczbie pracujących ogółem (11,5%), po Rumunii i Grecji. Równocześnie w Polsce wśród osób pracujących w rolnictwie bardzo wysoki jest udział osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Rysunek 12

Struktura zatrudnienia w przedsiębiorstwach niefinansowych wg klasy wielkości przedsiębiorstwa w 2015 r.*

Źródło: Eurostat.

*Dla Austrii, Irlandii, Szwecji i UE-28 podane są dane dla 2014 r.; brak danych dla Cypru, Grecji i Portugalii.

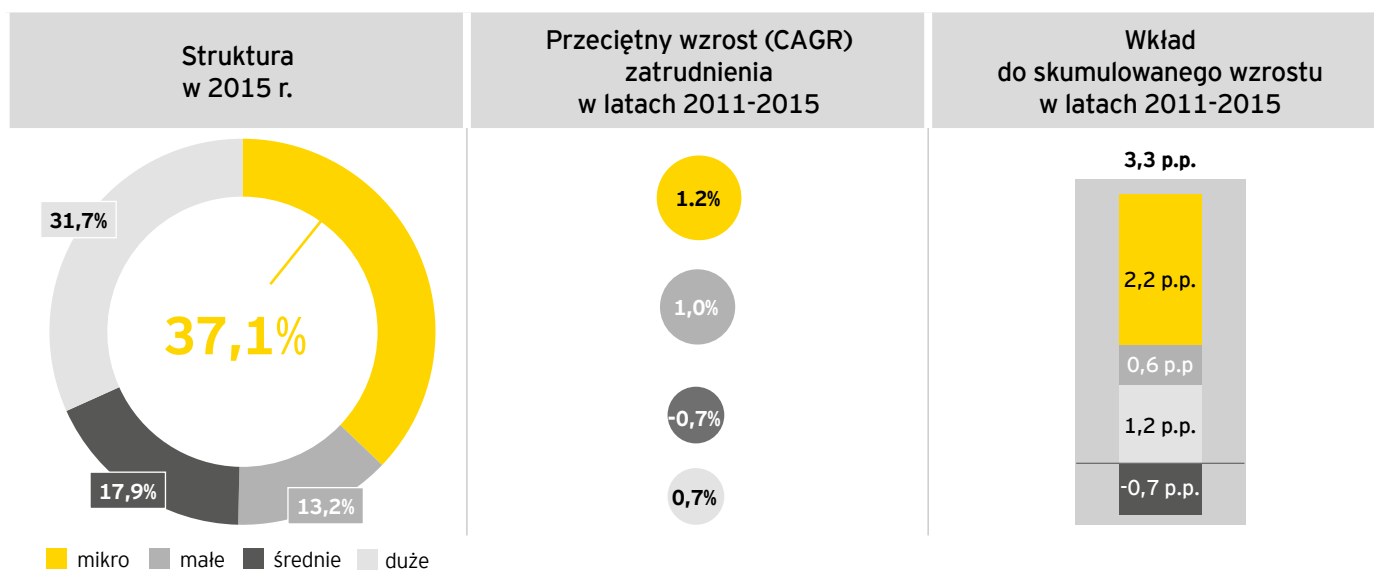

Co istotne, w latach 2011-2015 zatrudnienie rosło najszybciej właśnie w mikroprzedsiębiorstwach (1,2% CAGR), które równocześnie w największym stopniu przyczyniły się do wzrostu zatrudnienia w całym sektorze polskich przedsiębiorstw niefinansowych (Rysunek 13). W tym

samym czasie w firmach średnich liczba pracujących się obniżyła (-0,7% CAGR) - towarzyszył temu spadek liczby średnich przedsiębiorstw, podczas gdy liczba firm z pozostałych kategorii rosła, przy czym najsilniejszy wzrost miał miejsce w przypadku mniejszych podmiotów.

Rysunek 13

Struktura zatrudnienia w podsektorze przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce wg klasy wielkości

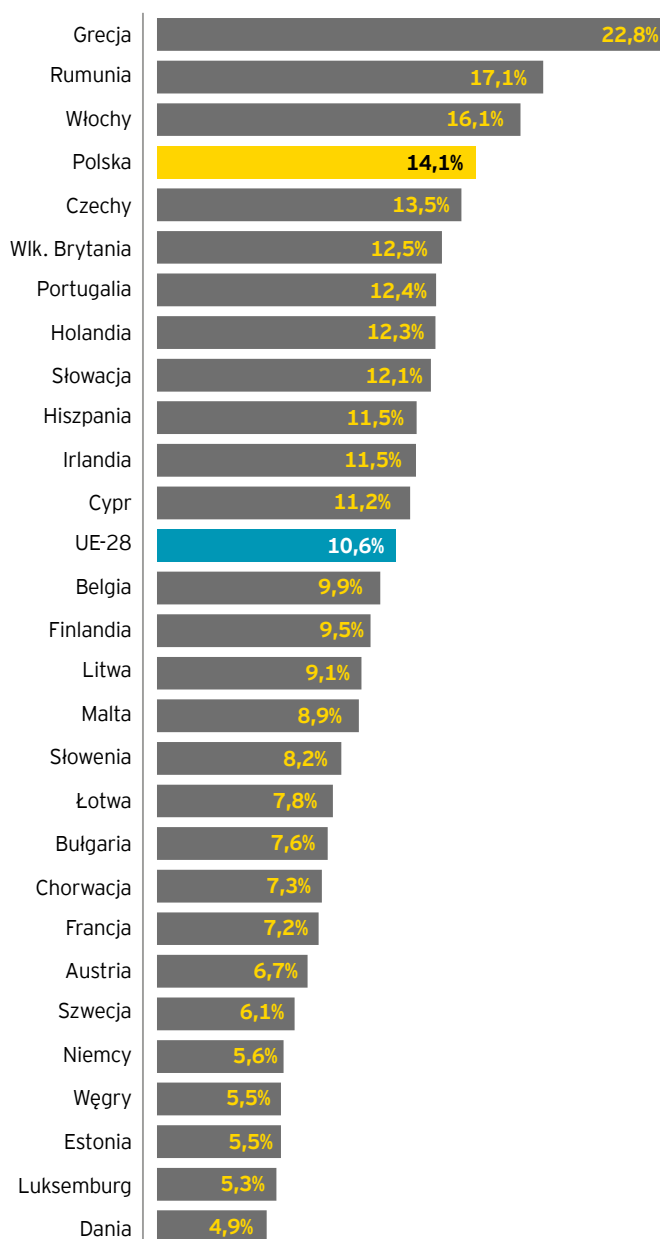

Źródło: Eurostat.

Przy analizie mikroprzedsiębiorstw warto równocześnie pamiętać, że w Polsce to w dużej mierze podmioty jednoosobowe (np. jednoosobowe przedsiębiorstwa budowlane, logistyczne, sprzętające, ochroniarskie, itd.), w których jedynym pracującym jest właściciel. Liczba osób samozatrudnionych (pracujących na własny rachunek i niezatrudniających innych pracowników) w stosunku do wszystkich osób pracujących w gospodarce jest w Polsce jedną z najwyższych w UE (14,1% w Polsce wobec 10,6% średnio w UE-28 w 2016 r.¹²) (zob. Ramka 4).

Rysunek 14

Udział pracujących na własny rachunek* w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce w 2016 r.

Źródło: Eurostat.

*Z wyłączeniem pracodawców.

¹² Te dane obejmują całą gospodarkę, a nie tylko przedsiębiorstwa niefinansowe.

Ramka 4

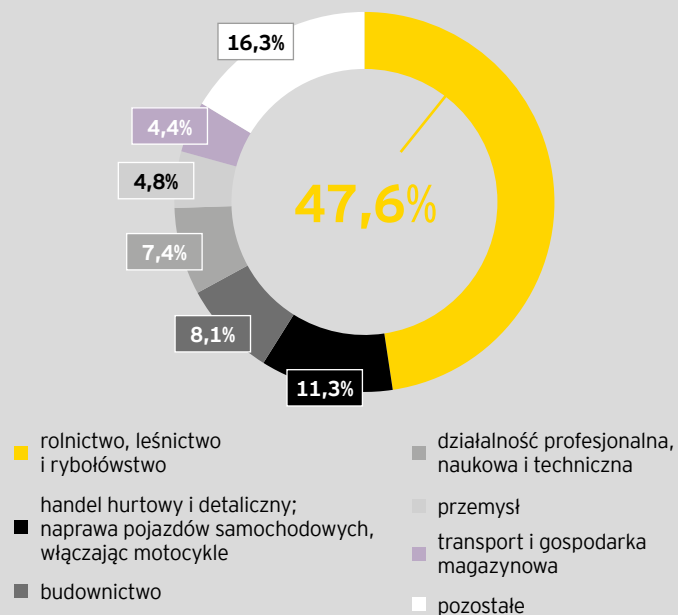
Samozatrudnienie w Polsce

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2016 r. przeciętnie 2 287 tys. osób (tj. 14,1% wszystkich pracujących) pracowało na własny rachunek (w tym w formie jednoosobowej działalności gospodarczej lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych), nie zatrudniając innych osób. W praktyce oznacza to, że ok. połowy wszystkich przedsiębiorstw w polskiej gospodarce stanowią podmioty prowadzone w najprostszych formach organizacyjnych.

Najwięcej osób pracujących na własny rachunek prowadziło działalność w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie (w tym w formie indywidualnych gospodarstw rolnych) - ok. 1 089 tys. pracujących na własny rachunek, tj. 47,6% wszystkich jednoosobowych firm. W następnej kolejności były to handel hurtowy i detaliczny (259 tys. albo 11,3%) oraz budownictwo (186 tys. albo 8,1%). Ogółem poza rolnictwem 1 198 tys. osób pracowało na własny rachunek, nie zatrudniając przy tym innych osób.

Rysunek 15

Struktura pracujących na własny rachunek w 2016 r.

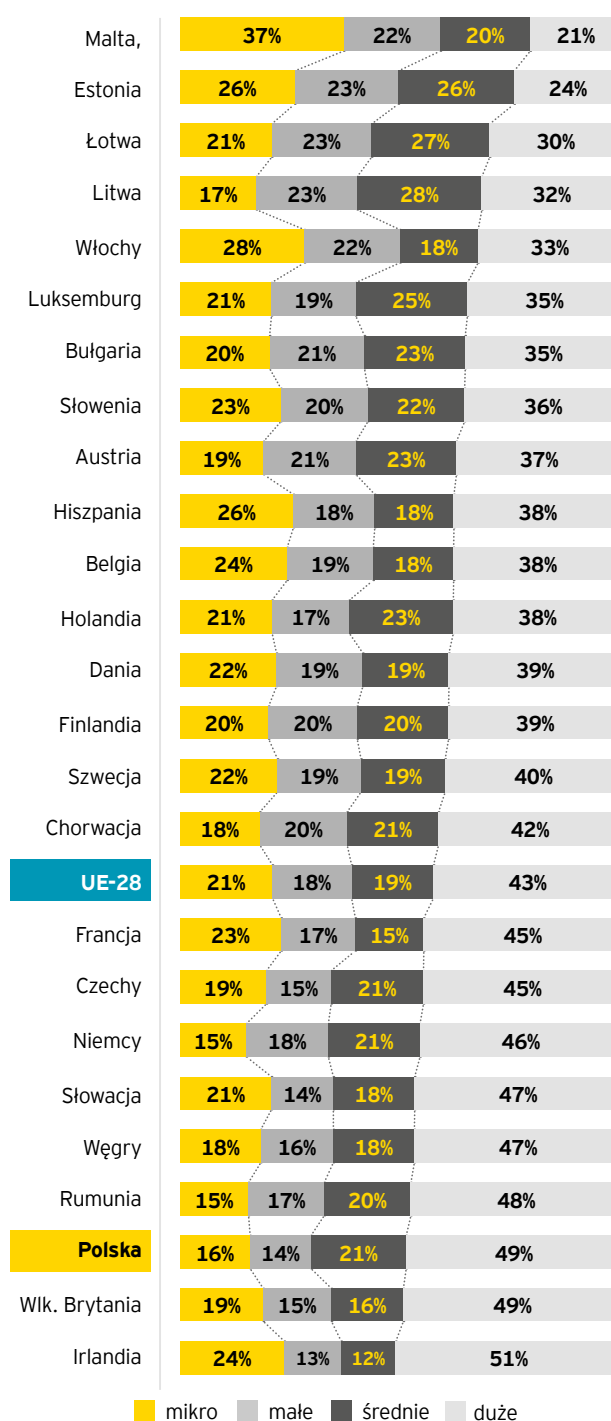

Źródło: Eurostat.

Powyższe spostrzeżenia dotyczące relatywnie dużego udziału mikroprzedsiębiorstw w zatrudnieniu w Polsce nabierają szczególnego znaczenia, gdy porównamy ich wydajność z innymi grupami firm. Rysunek 16 i 17 pokazują, że zdecydowanie największy wkład w wytwarzaną wartość dodaną w polskim sektorze przedsiębiorstw mają duże podmioty. Ich udział w tworzeniu wartości dodanej całego sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce jest jednym z najwyższych w UE (mimo relatywnie niskiego udziału dużych firm w zatrudnieniu ogółem) i wyniósł 48,9% w 2015 r. Również udział średniej wielkości przedsiębiorstw w tworzeniu wartości dodanej w Polsce (21,5%) przewyższa średnią dla UE (18,6%). Bardzo niski jest natomiast wkład małych przedsiębiorstw (13,8% w Polsce wobec 17,9% w UE) oraz mikroprzedsiębiorstw do wartości dodanej (15,8% w Polsce wobec 20,9% w UE). O ile w przypadku małych firm można to tłumaczyć ich bardzo małym udziałem w zatrudnieniu na tle innych krajów UE (por. Rysunek 12), to sytuacja wygląda zupełnie inaczej w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw. Mimo dużej liczby mikrofirm i ich udziału w zatrudnieniu w Polsce, ich udział w wartości dodanej sektora przedsiębiorstw niefinansowych jest najniższy w całej UE, z wyjątkiem Rumunii. Podobnie, mimo największego wkładu mikroprzedsiębiorstw do wzrostu zatrudnienia w Polsce w latach 2011-2015, ich wkład do wytworzonej wartości dodanej był najmniejszy spośród analizowanych grup polskich firm (por. Rysunek 17).

Rysunek 16

Struktura wartości dodanej tworzonej przez przedsiębiorstwa niefinansowe wg klasy wielkości przedsiębiorstwa w 2015 r.*

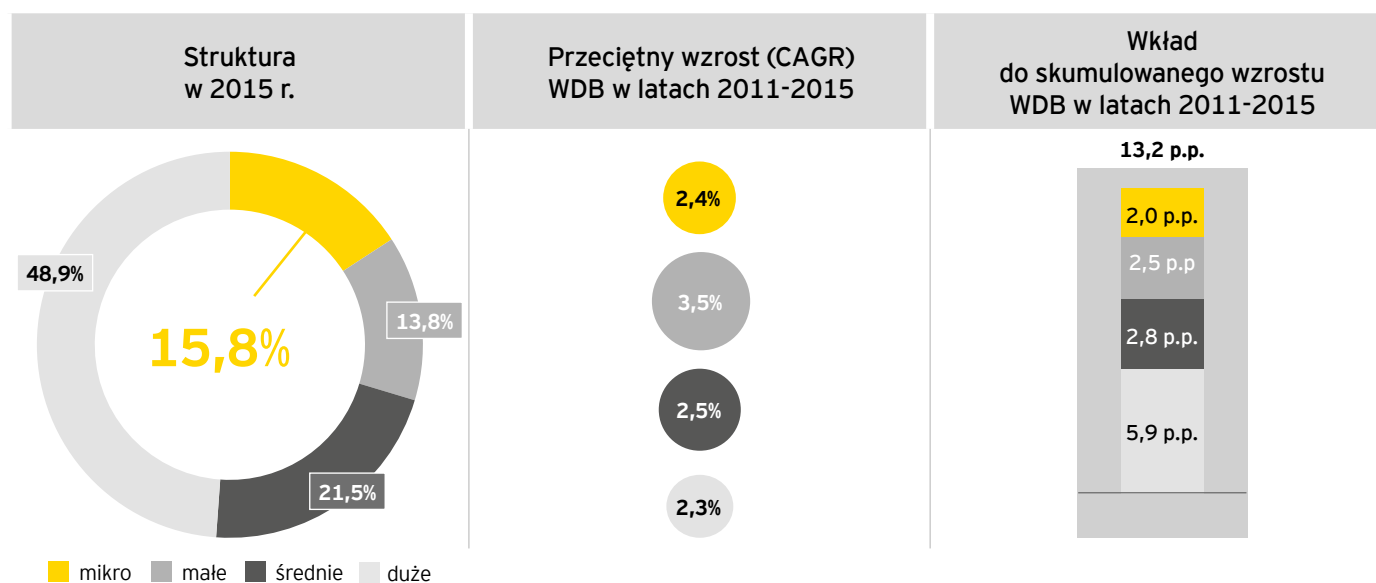

Źródło: Eurostat.

*Dla Austrii, Irlandii, Szwecji i UE-28 podane są dane dla 2014 r.; brak danych dla Cypru, Grecji i Portugalii.

Rysunek 17

Struktura wartości dodanej w podsektorze przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce wg klasy wielkości

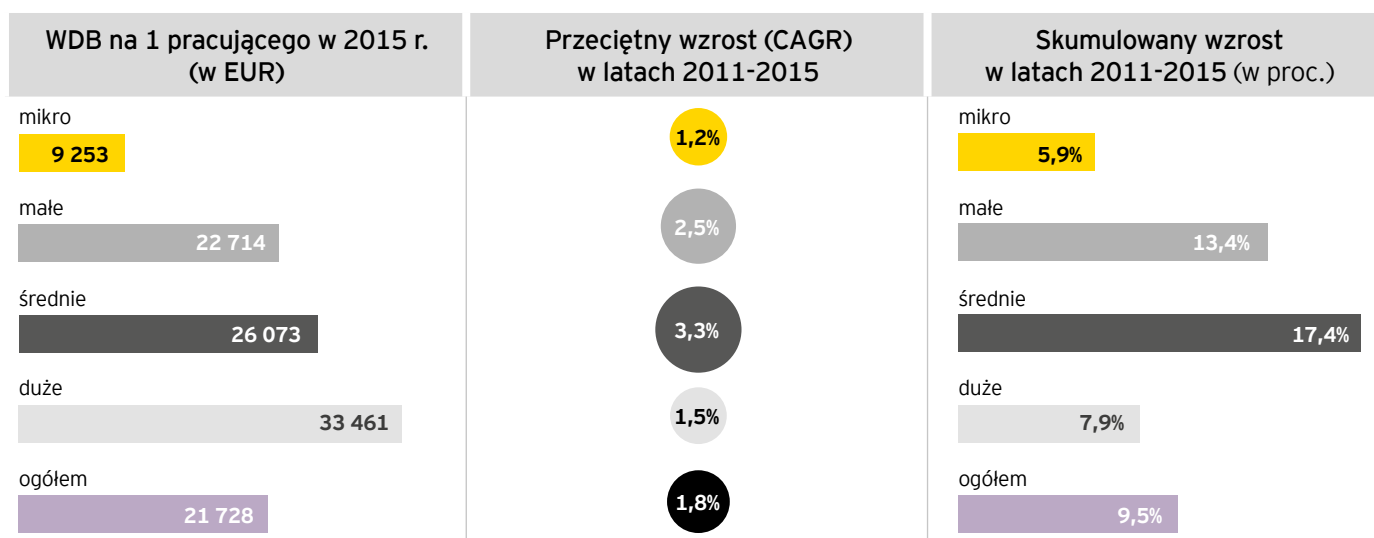
Źródło: Eurostat.

Wyżej przywołane dane wskazują na niższą wydajność mikroprzedsiębiorstw w porównaniu do pozostałych klas wielkości firm w Polsce. Sam fakt, że najmniejsze przedsiębiorstwa charakteryzują się niższą wydajnością niż podmioty większe nie powinien oczywiście zaskakiwać, chociażby z powodu większej ilości kapitału (technicznego

uzbrojenia pracy) i korzyści skali zazwyczaj osiągniętych przez firmy większe. Co jednak niepokoi to fakt, że luka w wydajności mikroprzedsiębiorstw względem firm należących do pozostałych klas wielkości pogłębia się (Rysunek 18), a równocześnie na te najmniejsze podmioty przypada coraz większa część zatrudnienia w Polsce (Rysunek 13).

Rysunek 18

Przeciętna wartość dodana w przeliczeniu na 1 pracującego w przedsiębiorstwach niefinansowych w Polsce wg klasy wielkości przedsiębiorstwa

Źródło: Eurostat.

Ważnym punktem odniesienia do oceny powyższego zjawiska może być sytuacja w innych krajach UE. Pokazuje ona, że wydajność mikroprzedsiębiorstw w stosunku do pozostałych klas firm jest w Polsce najniższa w UE (Rysunek 19).

Interesujące jest także spostrzeżenie, że wydajność małych firm w Polsce w relacji do średniej dla całego sektora przedsiębiorstw jest niemal najwyższa w UE, tuż za Słowenią i Włochami¹³. Równocześnie różnica w ich wydajności

względem mikroprzedsiębiorstw jest w Polsce zdecydowanie największa spośród wszystkich krajów członkowskich. Mając to na uwadze, a także fakt, że liczba pracujących w małych firmach w Polsce jest najniższa w całej UE, bardzo cenna byłaby głębsza analiza przyczyn tego stanu rzeczy, w tym ewentualnych barier zwiększania działalności firm i przechodzenia ich z kategorii mikro do małych przedsiębiorstw. Taka analiza nie jest jednak przedmiotem niniejszego

opracowania. Przeprowadzono natomiast bardzo uproszczone ćwiczenie, pokazujące potencjalny wzrost wartości dodanej brutto dla teoretycznego scenariusza, w którym udziały (pod względem zatrudnienia) poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw w Polsce odpowiadałyby przeciętnej strukturze w UE, a relacja średniej wydajności pracy w tych kategoriach firm utrzymałaby się na poziomie z 2015 r. dla Polski. W takim hipotetycznym scenariuszu PKB Polski byłby wyższy o 2,7%.

13 Choć należy zaznaczyć, że jest to w dużym stopniu spowodowane obniżeniem średniej dla całego sektora przez bardzo niską wydajność polskich mikroprzedsiębiorstw. Niemniej, także względem średnich przedsiębiorstw, wydajność małych firm w Polsce jest powyżej średniej UE.

Rysunek 19

Relacja wartości dodanej w przeliczeniu na 1 pracującego w wybranych klasach wielkości przedsiębiorstw niefinansowych w 2015 r.*

Relacja wydajności pracy w małych przedsiębiorstwach względem mikroprzedsiębiorstw		Relacja wydajności pracy w średnich przedsiębiorstwach względem mikroprzedsiębiorstw		Relacja wydajności pracy w dużych przedsiębiorstwach względem mikroprzedsiębiorstw	
Polska	245%	Polska	282%	Polska	362%
Słowacja	191%	Słowacja	233%	Słowacja	333%
Włochy	171%	Włochy	225%	Węgry	289%
Słowenia	166%	Hiszpania	213%	Włochy	247%
Chorwacja	166%	Węgry	207%	Łotwa	235%
Węgry	159%	Litwa	203%	Wlk. Brytania	230%
Litwa	156%	Łotwa	196%	Chorwacja	230%
Hiszpania	155%	Chorwacja	187%	Irlandia	228%
Łotwa	152%	Holandia	179%	Czechy	222%
Belgia	141%	Słowenia	178%	Hiszpania	221%
Czechy	134%	Czechy	177%	Litwa	218%
Bułgaria	132%	Belgia	174%	Słowenia	212%
Holandia	130%	Austria	160%	Bułgaria	205%
UE-28	128%	UE-28	158%	Rumunia	201%
Austria	116%	Bułgaria	154%	UE-28	183%
Rumunia	114%	Finlandia	136%	Belgia	177%
Finlandia	112%	Rumunia	135%	Austria	163%
Estonia	111%	Niemcy	134%	Niemcy	160%
Francja	103%	Estonia	130%	Holandia	154%
Niemcy	103%	Szwecja	120%	Finlandia	142%
Szwecja	100%	Francja	116%	Szwecja	136%
Malta	82%	Luksemburg	91%	Francja	136%
Dania	79%	Dania	85%	Estonia	130%
Irlandia	71%	Irlandia	79%	Dania	102%
Luksemburg	66%	Wlk. Brytania	75%	Luksemburg	97%
Wlk. Brytania	62%	Malta	74%	Malta	89%

Źródło: Eurostat.

*Dla Austrii, Irlandii, Szwecji i UE-28 podane są dane dla 2014 r.; dla Cypru, Grecji oraz Portugalii brak danych (dla niektórych klas wielkości przedsiębiorstw).

Krajowe przedsiębiorstwa prywatne na tle firm zagranicznych i przedsiębiorstw publicznych

Powyżej przedstawiono wybrane charakterystyki sektora przedsiębiorstw w Polsce z uwzględnieniem kryterium wielkości firm. Równocześnie w Rozdziale 1 opracowania wskazano na rosnący udział w polskiej gospodarce podmiotów z dominującym udziałem kapitału zagranicznego. W tym kontekście warto przyjrzeć się nieco bliżej aktywności przedsiębiorstw zagranicznych w porównaniu do firm krajowych, spośród których dodatkowo możemy wyróżnić

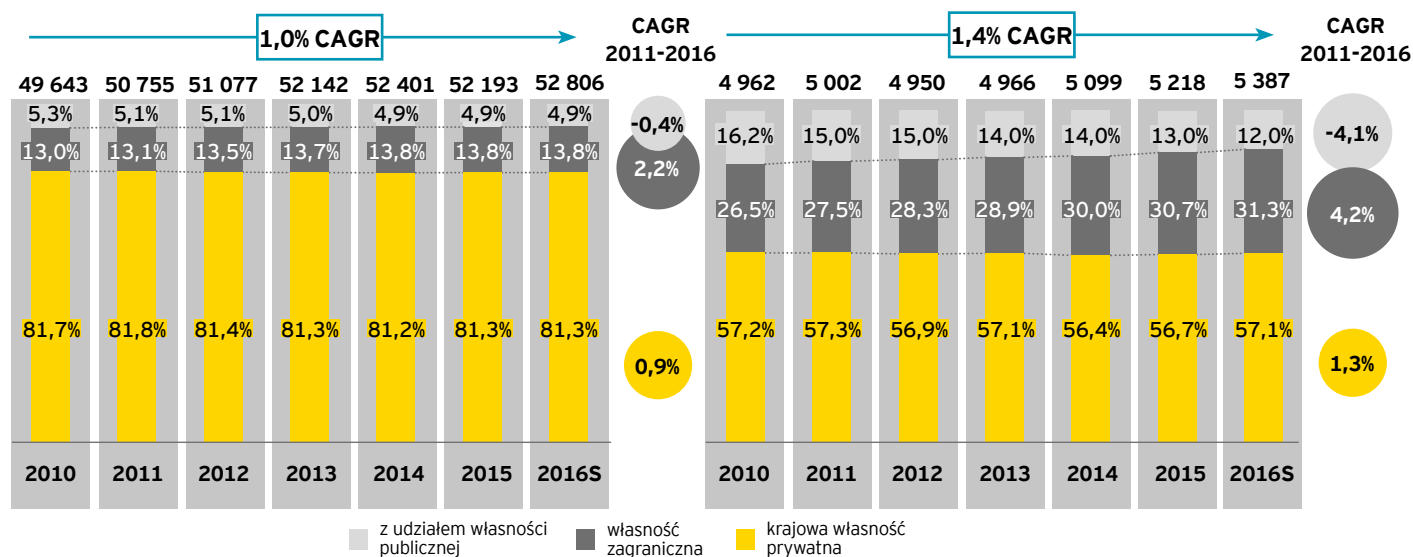
podmioty prywatne i z udziałem własności publicznej¹⁴. Dostępne dane pozwalają jednak przeprowadzić taką analizę tylko dla grupy przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób¹⁵, czyli z wyłączeniem mikrofirm.

W ww. grupie przedsiębiorstw krajowe firmy prywatne stanowią ponad 4/5 wszystkich podmiotów i odpowiadają za 56% osób pracujących (Rysunek 20). Wymienione wskaźniki pozostawały

względnie stabilne w ostatnich latach. Inaczej sytuacja kształtowała się w przypadku firm zagranicznych, których liczba od 2010 r. rosła średnio o 2,2% rocznie. Jeszcze szybciej rosło zatrudnienie w tej grupie firm, co skutkowało wzrostem ich udziału w liczbie pracujących w analizowanym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych do prawie 1/3. W tym czasie liczba firm publicznych i ich udział w zatrudnieniu obniżyły się.

Rysunek 20

Struktura liczby przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce wg formy własności (lewy panel), struktura liczby pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych w Polsce wg formy własności (tys. osób, prawy panel)

Źródło: GUS, szacunek EY dla 2016 r.

14 W tej części opracowania przez przedsiębiorstwa z udziałem własności publicznej rozumiemy: (1) spółki, w których przynajmniej część kapitału zakładowego należy do sektora publicznego, (2) przedsiębiorstwa państwowe lub (3) podmioty bez szczególnej formy prawnej (np. niektóre państwowe jednostki organizacyjne). Przedsiębiorstwa zagraniczne to (1) podmioty, których kapitał zakładowy w ponad 50% jest zagraniczny oraz (2) oddziały przedsiębiorców zagranicznych. Krajowe przedsiębiorstwa prywatne to pozostałe przedsiębiorstwa kontrolowane przez polski kapitał prywatny.

15 Ze względu na brak porównywalnych i pełnych danych dla sektora przedsiębiorstw prywatnych, w tej części opracowania przedstawiono analizę w oparciu o dane dla podsektora przedsiębiorstw niefinansowych (PKD2007 bez sekcji A i K) o liczbie pracujących powyżej 9 osób, które w okresie sprawozdawczym były podmiotami aktywnymi i prowadziły działalność. W 2015 r. podmioty objęte analizą odpowiadały za: ok. 73% eksportu towarów i usług w gospodarce, ok. 43% nakładów inwestycyjnych, ok. 42% wartości dodanej oraz ok. 32% pracujących w polskiej gospodarce.

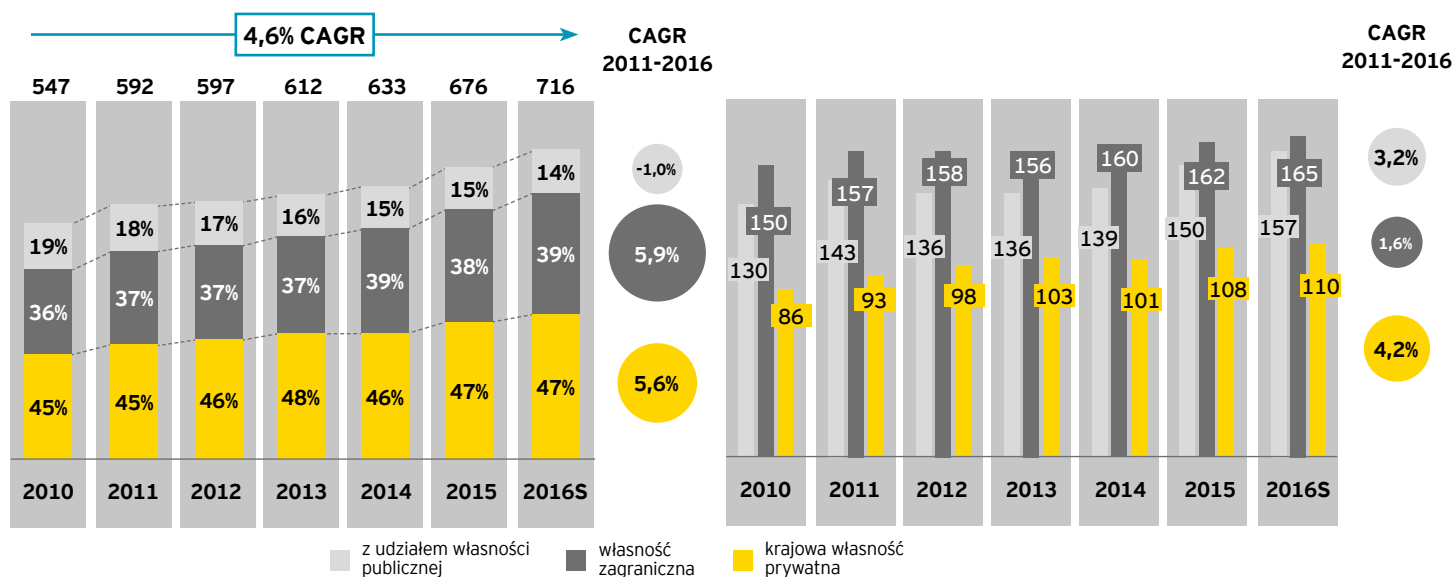
Wzrost wartości dodanej w ostatnich latach także był najszybszy w grupie firm zagranicznych (średnio 5,9% rocznie w okresie 2010-2016), chociaż wartość dodana wytwarzana w krajowych firmach prywatnych rosła niewiele wolniej (5,6%) (Rysunek 21). W tym samym czasie

wartość dodana w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału publicznego zmniejszała się (średnio o 1,0% rocznie). W rezultacie, w ostatnich latach kontynuowany był proces spadku udziału firm sektora publicznego w wartości dodanej ogółem analizowanego tutaj

sektora przedsiębiorstw, podczas gdy firmy zagraniczne i krajowe firmy prywatne odnotowały wzrost swoich udziałów. W 2016 r. krajowe firmy prywatne wytworzyły 47% wartości dodanej sektora przedsiębiorstw niefinansowych, firmy zagraniczne - 39%, a firmy publiczne - 14%.

Rysunek 21

Struktura wartości dodanej brutto w przedsiębiorstwach niefinansowych w Polsce wg formy własności (lewy panel), przeciętna wartość dodana na zatrudnionego w firmie wg formy własności (tys. PLN/os., prawy panel)

Źródło: GUS, szacunek EY dla 2016 r.

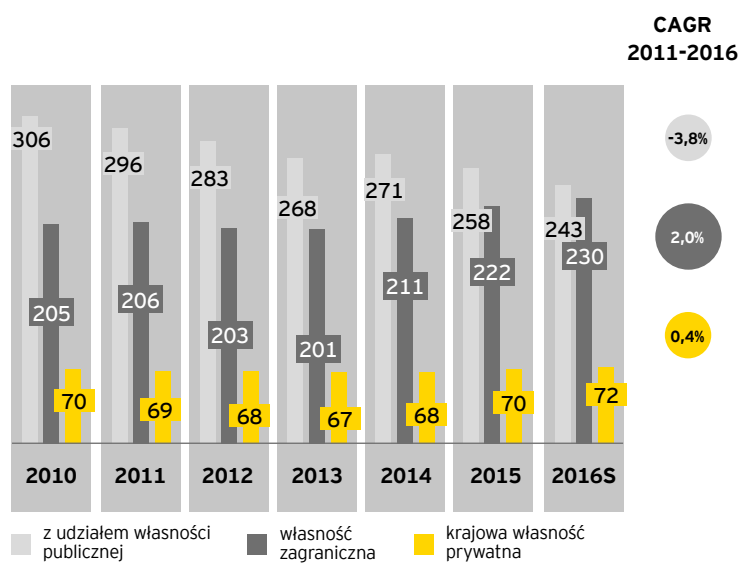
Szybszemu wzrostowi wartości dodanej wytwarzanej przez firmy zagraniczne w ostatnich latach w porównaniu do krajowych firm prywatnych towarzyszył silniejszy wzrost zatrudnienia w tej pierwszej grupie przedsiębiorstw. Dlatego, w przeliczeniu na pracującego, wartość dodana brutto rosła już jednak najszybciej w krajowych firmach

prywatnych, które w ten sposób domykały lukę wydajności względem pozostałych grup przedsiębiorstw. Mimo to średnia wydajność pracy w krajowych firmach prywatnych pozostaje znacząco niższa w porównaniu do firm zagranicznych i publicznych. Nie powinno to jednak zaskakiwać, gdyż krajowe firmy prywatne są przeciętnie znacząco mniejsze niż pozostałe analizowane

klasy przedsiębiorstw (Rysunek 22), nie osiągają więc odpowiednich korzyści skali i zazwyczaj są słabiej wyposażone w kapitał. Ponadto, firmy z udziałem kapitału zagranicznego zazwyczaj w większym stopniu uczestniczą w międzynarodowych łańcuchach wartości, co sprzyja wzrostowi ich wydajności (zob. Rozdział 3).¹⁶

Rysunek 22

Przeciętna liczba pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych w Polsce wg formy własności

Źródło: GUS, szacunek EY dla 2016 r.

¹⁶ Należy też pamiętać o tzw. efekcie selekcji, tj. że część różnicy w produktywności firm zagranicznych i krajowych wynika m.in. z tego, że zagraniczne podmioty inwestowały swój kapitał w lepsze przedsiębiorstwa krajowe. Z drugiej strony, nie można zapominać o korzyściach z dyfuzji technologii od firm zagranicznych do krajowych, sprzyjających wzrostowi efektywności także tych polskich przedsiębiorstw, które nie mają bezpośredniej ekspozycji na rynki zagraniczne.

Najszybszy wzrost przeciętnej wartości dodanej w przeliczeniu na pracującego w polskich przedsiębiorstwach prywatnych tworzył równocześnie przestrzeń do największego wzrostu wynagrodzeń w tej grupie firm. Istotnie, w latach 2011-2016 krajowe firmy prywatne podnosiły wynagrodzenia swoich pracowników średnio o 4,2% rocznie, czyli w stopniu odpowiadającym wzrostowi wydajności pracy. W efekcie polskie przedsiębiorstwa sektora prywatnego utrzymały najwyższy udział wynagrodzeń w wytwarzanej przez siebie wartości dodanej. To jednak nie powinno

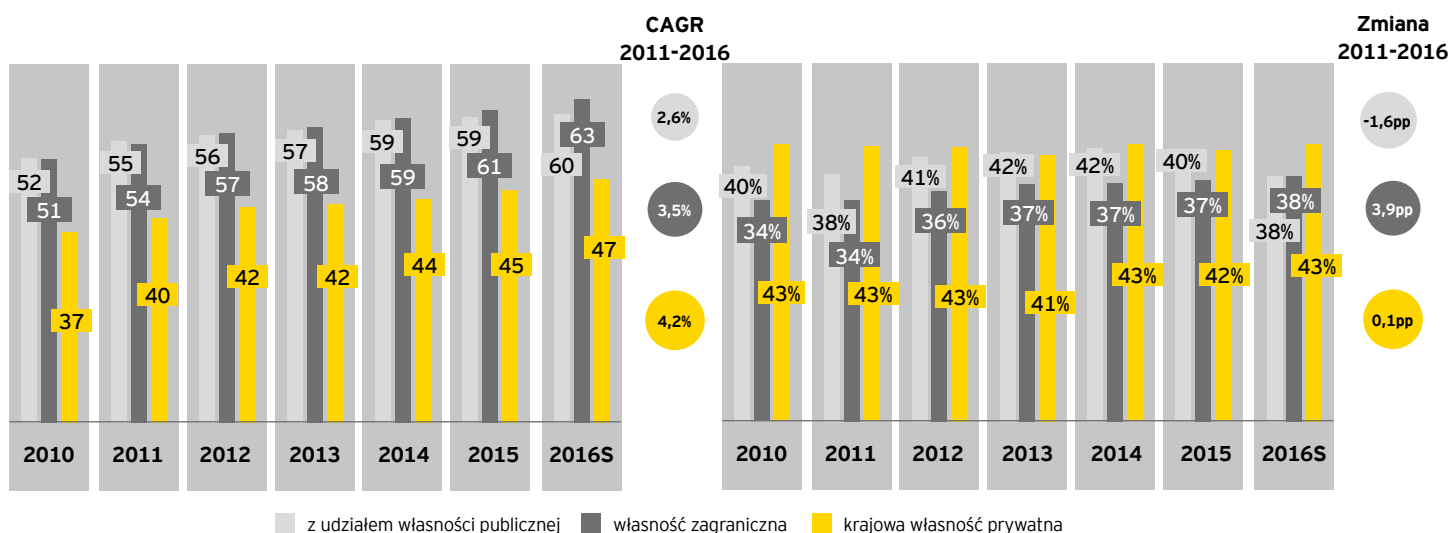
zaskakiwać, gdy sobie uświadomimy relatywnie mniejsze wyposażenie krajowych przedsiębiorstw prywatnych w kapitał w porównaniu do innych analizowanych klas firm, w których lepsze uzbrojenie techniczne pracy sprzyja zwiększeniu wydajności pracy (a tym samym poziomu wynagrodzeń), ale równocześnie wiąże się z odpowiednio większym udziałem wynagrodzenia kapitału (i mniejszym udziałem wynagrodzenia pracy) w wytworzonej wartości dodanej. Potwierdza to m.in. Rysunek 23, wskazujący na najwyższe przeciętne płace w firmach zagranicznych,

przy równocześnie charakteryzującym je najniższym udziale wynagrodzeń w wytwarzanej wartości dodanej.

Mimo nieco niższego wzrostu wynagrodzeń w firmach zagranicznych w porównaniu do krajowych firm prywatnych, płace w podmiotach zagranicznych w latach 2011-2016 rosły średnio szybciej niż wydajność pracowników. W efekcie, firmy zagraniczne były jedynymi spośród analizowanych grup przedsiębiorstw, gdzie nastąpił istotny wzrost udziału wynagrodzeń w wytwarzanej wartości dodanej w analizowanym okresie (Rysunek 23).

Rysunek 23

Przeciętne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach wg formy własności (tys. PLN rocznie, lewy panel), udział wynagrodzeń w wartości dodanej przedsiębiorstw wg formy własności (prawy panel)

Źródło: GUS, szacunek EY dla 2016 r.

W kontekście niedawnej dyskusji na temat spadku nakładów inwestycyjnych w Polsce w 2016 r., interesująca jest analiza aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw według przyjętego w tym rozdziale podziału. Za największą część nakładów na środki trwałe odpowiadały w 2016 r. krajowe firmy prywatne (44%), a w następnej kolejności firmy zagraniczne (39%)¹⁷ (Rysunek 24). Różnice między poszczególnymi kategoriami przedsiębiorstw okazują się bardzo duże, gdy weźmiemy pod uwagę zmianę ponoszonych przez nie nakładów inwestycyjnych. I tak, jedyną grupą przedsiębiorstw niefinansowych (o liczbie pracujących powyżej 9 osób),

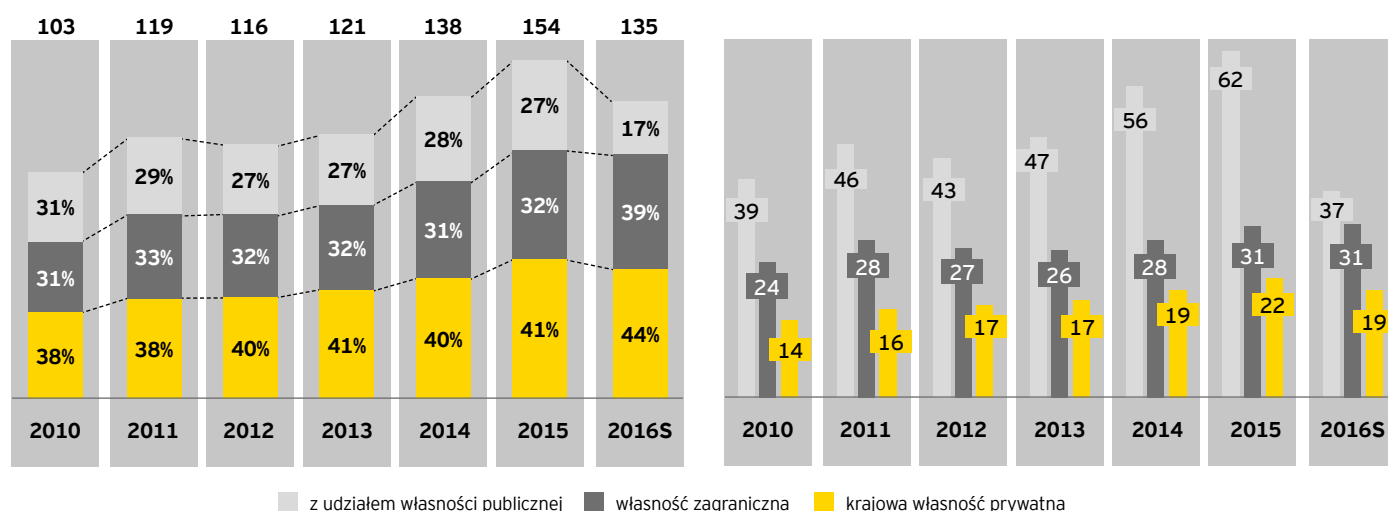
w przypadku których odnotowano wzrost inwestycji w 2016 r. (o 5,3% r/r) były firmy z dominującym udziałem kapitału zagranicznego. W tym czasie krajowe firmy prywatne zmniejszyły swoje nakłady brutto na środki trwałe o 6,6%, natomiast przedsiębiorstwa z udziałem kapitału publicznego odnotowały spadek inwestycji aż o 43,5% w porównaniu do 2015 r.

Mimo najszybszego wzrostu nakładów inwestycyjnych w krajowych firmach prywatnych, ich poziom na zatrudnionego jest w tej grupie przedsiębiorstw niższy niż w przedsiębiorstwach zagranicznych i firmach z udziałem własności publicznej. W przypadku firm publicznych musimy jednak pamiętać, że są one przeciętnie

największe wśród analizowanych grup przedsiębiorstw i często funkcjonują w sektorach charakteryzujących się dużą kapitałochłonnością (np. w energetyce czy przemyśle wydobywczym), wymagającą znacznych nakładów brutto na środki trwałe, których znacząca część ma także charakter odtworzeniowy. Firmy prywatne są natomiast znacznie częściej przedsiębiorstwami usługowymi, korzystającymi w mniejszym stopniu ze środków trwałych. Równocześnie wzrost inwestycji na pracującego w polskich przedsiębiorstwach publicznych (do 2015 r.) wynikał w dużym stopniu z redukcji zatrudnienia w tych podmiotach.

Rysunek 24

Inwestycje przedsiębiorstw wg formy własności (mld PLN, lewy panel), przeciętne inwestycje na zatrudnionego w przedsiębiorstwie wg formy własności (tys. PLN/os., prawy panel)

Źródło: GUS, szacunek EY dla 2016 r.

¹⁷ Przedstawione tu szacunki dotyczące aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw w 2016 r. są wynikiem obliczeń EY na podstawie danych GUS.

Ostatnim analizowanym tutaj zagadnieniem, kluczowym z punktu widzenia dalszej dyskusji, jest aktywność eksportowa poszczególnych grup przedsiębiorstw. Okazuje się, że za zdecydowaną większość eksportu przedsiębiorstw niefinansowych odpowiadają firmy z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego (Rysunek 25), w przypadku których eksport przeciętnie odpowiada już za ponad 1/3 ich przychodów. Wynika to m.in. z ich łatwości włączania się w międzynarodowe łańcuchy wartości

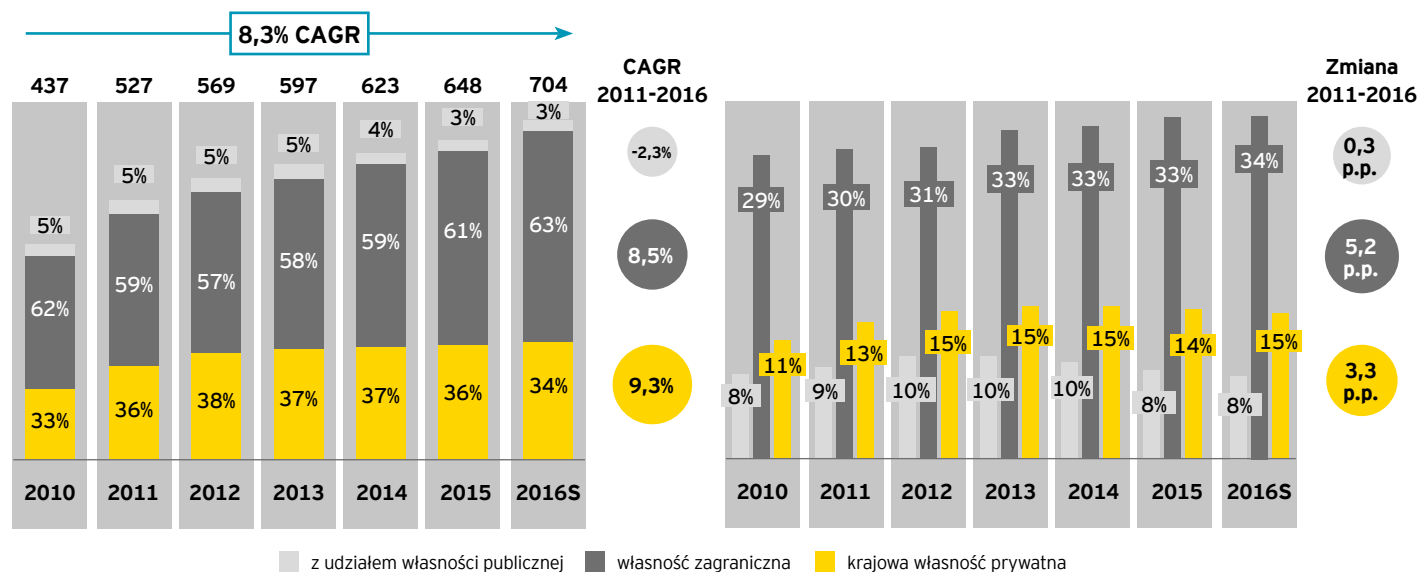
- w szczególności dzięki powiązaniom kapitałowym oraz łatwiejszemu dostępowi do know-how niezbędnego do działania w otoczeniu międzynarodowym. Jednocześnie warto odnotować, że w latach 2011-2016 krajowe firmy prywatne zwiększały swoją sprzedaż na rynki zagraniczne w tempie szybszym niż firmy zagraniczne, co wskazuje, że również firmy krajowe coraz aktywniej działają na arenie międzynarodowej. Niemniej, po początkowym wzroście, w ostatnich kilku latach udział eksportu w przychodach prywatnych firm krajowych

ustabilizował się, podczas gdy w przypadku przedsiębiorstw zagranicznych znaczenie sprzedaży na rynki zagraniczne systematycznie rośnie. Aktywność eksportowa firm zagranicznych jest także znacznie bardziej stabilna niż w przypadku krajowych podmiotów prywatnych.

Znaczenie obecności polskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych, w szczególności poprzez włączanie się ich w tzw. międzynarodowe łańcuchy wartości, zostało przybliżone w kolejnej części opracowania.

Rysunek 25

Eksport firm wg formy własności (mld PLN, lewy panel), udział eksportu w przychodach firm wg formy własności (%), (prawy panel)

Źródło: GUS, szacunek EY dla 2016 r.